

ПРВА ОСНОВНА ШКОЛА КРАЉА ПЕТРА ДРУГОГ
УЖИЦЕ

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
ЗА ОБАВЕЗАНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

ПЕТИ РАЗРЕД
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Време трајања програма: од 2022/2023. до 2025/2026. године

АКТИВ НАСТАВНИКА ГРАЂАНСКОГ ВАСПИТАЊА

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
Укупан фонд часова: 36 Недељни фонд 1 час

Циљ наставе и учења грађанског васпитања је да ученик изучавањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА

<i>Р.б. теме</i>	<i>Наставна тема</i>	<i>Број часова по теми</i>
1	ЉУДСКА ПРАВА (права детета)	9
2	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО (школа као заједница)	4
3	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ	15
4	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	8
	Укупно часова	36

Ред. бр.	ИСХОДИ	Теме/области	Садржаји програма	Међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма
1.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ По завршетку теме ученик ће бити у стању да: ➤ разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права ➤ препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава ➤ штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права ➤ учествује у доношењу правила рада групе и поштује их ➤ наводи примере и показатеље остварености и кршења дечијих права ➤ наводи чиниоце који утичу на остварење дечијих права ➤ поштује права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу/школи ➤ препозна ситуације кршења својих права и права других ➤ идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја 	ЉУДСКА ПРАВА (ПРАВА ДЕТЕТА)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Потребe и жеље ✓ Потребe и права ✓ Права и правила у учионици ✓ Правила рада у учионици, доношење групних правила ✓ Посебност права детета и људска права ✓ Конвенција о правима детета ✓ Врсте права ✓ Показатељи остварености и кршења дечијих права ✓ Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу 	<p><i>Компетенција за учење</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Има позитиван и одговоран однос према учењу. <p><i>Комуникација</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. <p><i>Сарадња</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе. <p><i>Компетенција за учење</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. 	<p>Наставник се труди да све теме и садржаје ученицима приближи и објасни, због спиралног ширења наставних јединица у каснијим разредима. Због тога је ваажно да ученици у овом разреду добро разумеју појаве. Активности које подстичу активно слушање и конструктивно реаговање ученика. Важно је истаћи везу међу свим овим областима зато што се све оне интегришу. Важно је да ученици стекну вештине применљиве у свакодневном животу у демократској</p>
2.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ поштује правила одељенске заједнице и правила на нивоу школе ➤ поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва ➤ искаже свој став о значају правила у функционисању заједнице ➤ понаша се у складу са правилима и дужностима у школи ➤ наводи начине демократског одлучивања 	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО (ШКОЛА КАО ЗАЈЕДНИЦА)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Моје заједнице ✓ Школа као заједница ✓ Одлучивање у учионици и школи ✓ Гласање и консензус као демократски начин одлучивања 	<p><i>Естетичка компетенција</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања. <p><i>Комуникација</i></p>	<p>Важно је да ученици стекну вештине применљиве у свакодневном животу у демократској</p>

<p>3.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ препозна одговорност одраслих у заштити права деце ➤ објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права ➤ реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ 	<p>ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Одговорност деце ✓ Одговорност одраслих родитеља, наставника ✓ Шта могу и коме да се обратим у ситуацији насиља ✓ Наше сличности и разлике (пол, раса, национална припадност...) ✓ Наше сличности и разлике (друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења...) ✓ Наше сличности и разлике (имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет) ✓ Стереотипи и предрасуде ✓ Дискриминација ✓ Толеранција ✓ Сукоби и начини решавања сукоба ✓ Предности конструктивног решавања сукоба ✓ Врсте насиља ✓ Врсте насиља ✓ Реаговање на насиље 	<p>•Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.</p> <p><i>Одговоран однос према околини</i></p> <p>•Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.</p> <p><i>Решавање проблема</i></p> <p>•Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.</p> <p><i>Компетенција за учење</i></p> <p>•Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.</p> <p><i>Одговорно учешће у демократском друштву</i></p> <p>•Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.</p> <p><i>Одговоран однос према околини</i></p>	<p>заједници, на демократске ставове и вредности о универзалности права, једнакости, слободи и одговорности, социјалној осетљивости и припадности заједници, уз спремност да се активно делује за сопствену добит као и добит других. Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања,</p>
-----------	---	-------------------------------------	---	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> ✓ Начини заштите од насиља 	<ul style="list-style-type: none"> • Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. 	<p>промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности.</p>
4.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ препозна и анализира сличности и разлике између ученика у групи ➤ прихвата друге ученике и уважава њихову различитост ➤ проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу ➤ наводи примере из свакодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама ➤ проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита ➤ у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира ➤ препозна и објасни врсте насиља ➤ прави разлику између безбедног и небезбедног понашања на друштвеним мрежама ➤ заштити од дигиталног насиља ➤ анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу ➤ аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба 	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учешће ученика у школи ✓ Избор проблема ✓ Тражење решења проблема ✓ Израда плана акције ✓ Анализа могућих ефеката акције ✓ Планирање и извођење акције ✓ Завршна анализа акције и вредновање ефеката ✓ Приказ и анализа групних радова 	<p>• Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.</p> <p><i>Сарадња</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. <p><i>Одговорно учешће у демократском друштву</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. <p><i>Естетичка компетенција</i></p> <p><i>Комуникација</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. <p><i>Одговоран однос према околини</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. 	<p>За ученике петог разреда неке од ових метода рада су новина те их треба постепено навикавати на начин рада где су и они активни креатори наставе. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Овакав начин остваривања важи за сваку област.</p>

Међупредметно повезивање

По садржајима грађанског васпитања, међупредметно повезивање се може остварити са садржајима наставних предмета: Српски језик, Историја, Географија, Ликовна култура, Музичка култура.

Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
<ul style="list-style-type: none"> • испитује предзнања ученика; • упознаје се са интелектуалним могућностима ученика; • развија и одржава комуникацију; • подстиче интеракцију, пружа повратну информацију; • уважава и реагује на потребе групе и појединаца; • дели одговорност • одабира поступке за наставни рад; • прилагођава методе и облике рада индивидуалним способностима деце; • организује наставне активности;	<ul style="list-style-type: none"> • слободно изражавање мишљења и ставова; • усваја-сазнаје; • развијање вештина комуникација; • повезивање сопственог искуства са тематиком; • дискусија; • слуша • посматра; • црта; • рецитије; • упоређује; • смишља; • доцртава; • слаже; • разговара; • решава; • испуњава; • пише; • организовање квизова; • израда радова и панона.

План провере остварености исхода

Шта пратимо	Поступак оцењивања	Иструменти оцењивања	Време	
<p>Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине и решавање задатака.</p>	<p>Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усмено испитивање; - писмено испитивање; - посматрање понашања ученика; - редовно доношење домаћег задатка; - прегледање свеске; - вођење евиденције од стране наставника о јављању на часовима 	<ul style="list-style-type: none"> - Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника. - Формативно свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. 	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За више јављања, одговоре, активност/ истиче се Ко не зна одговор -</p> <p>Свакодневно бележење током године</p>	
	<p><u>Оцену истиче се добија ученик који:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - лако логички повезује чињенице и појмове; - самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; - решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; - показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен и ангажовања; - показује одговоран однос према раду/ припремљен је за час. 	<ul style="list-style-type: none"> - Комисија ученика и Наставника. 	<p>Активност на часу (учесталост и квалитет јављања на часу по месецима); Учесталост по месецима.</p>	<p>Пресек стања по тромесечју</p>
	<p><u>Оцену добар добија ученик који:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; - самостално изводи закључке који се заснивају 	<ul style="list-style-type: none"> - Усмено одговарање. 	<p>Свеобухватност одговора; Хронолошка и појмовна прецизност; Хоризонтално и вертикално повезивање градива; Самосталност у одговарању.</p>	<p>По потреби, бар једном у полугодишту</p>
		<ul style="list-style-type: none"> - Описно оцењивање. 	<p>На основу целокупног рада ученика током полугођа.</p>	<p>На крају полугодишта и школске године</p>

<p>на подацима;</p> <ul style="list-style-type: none"> - решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; - показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. <p><u>Оцену задовољава добија ученик који:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - у довољној мери покаује способност употребе информација; - у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; - већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; - у довољној мери критички расуђује; - показује делимични степен активности и ангажовања. 	<ul style="list-style-type: none"> - Редовност доношења домаћег. 	<p>За три недоношења домаћег минус у свеску, а након опомене и у дневник као активност.</p>	<p>Свакодневно Током године, праћење/ пресек стања на тромесечју</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Прегледање свески. 	<p>Уредност; Све забележено са часова.</p>	<p>Три пута у једном полугођу</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Писане провере (једном у полугођу), свеска евиденције. 	<p>На основу целокупног рада ученика током полугодишта.</p>	<p>По потреби</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције. - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика). - Вредновање самосталног рада ученика: ППТ, истраживање о датој личности -догађају. - Провера знања које ученици усвајају на часу и испитивање ставова. - Формативно оцењивање. 	<p>Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада, продуката група (пано, табела...)</p> <p>Хоризонтално и вертикално повезивање градива -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (израда паноа, кратко</p>	<p>По потреби</p>

			предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	
<p>Ангажовање ученика у настави: Процењује се: одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање; активно учествовање у настави и сарадњу са другима.</p>	<p>– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања (истиче се) – показује делимични степен активности и ангажовања (добар) – показује мањи степен активности и ангажовања (задовољава)</p>	<p>Вођење евиденције од стране наставника: - Јављању на часовима (учесталост и активност); - Успешности у групном раду, раду у пару (ангажовање, продукти); - Посета културно-историјским институцијама и догађајима; - Израда паноа, ПП презентација, различитих врста излагања.</p>	<p>- Све што је рађено на часу налази се у свескама и уредно је написано; - Учесталост јављања и активност по месецима; - Учествоје, помаже другима, израђује самостално или у сарадњи са другима продукте рада; - Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...); - Иницијатива и квалитет продукта</p>	<p>На сваком часу током школске године.</p> <p>Пресек стања по тромесечјима.</p>

Пројектна настава

Пројектна настава ће бити реализована кроз све наставне теме. Она треба да помогне ученицима да правилно посматрају и уочавају друштвене објекте, појаве и процесе, чиме ће се подстаћи радозналост деце и самостално истраживање. Она ће помоћи ученицима да користе статистички материјал који је систематизован у табелама, као и различите изворе знања. Пројектна настава је у циљу достизање исхода који се односе на функционално знање ученика.

Начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка

- Просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих задатака...)
- Већа индивидуализација наставе;
- Размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи;
- Коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја;
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним ситуацијама.